

Tatrman pri koči na Naravskih ledinah

in Veronika Kotnik

Na jasi na zahodnem boku Uršlje gore, ob cesti, ki pripelje z Raven na Koroškem in vodi naprej proti Križanu, Slovenj Gradcu in na Uršljo goro, stoji koča na Naravskih ledinah. Prijetna postojanka s prijaznima oskrbnikoma Ančo in Petrom deluje pod pokroviteljstvom Planinskega društva Ravne na Koroškem. Koča je odprta od 1. maja do 15. oktobra, sicer pa ob sobotah, nedeljah in praznikih. Jaso, na kateri stoji, obdajajo gozdovi, zato razgledov ni, sta pa spokojen mir in prekrasna narava. Če pa se bomo po poti na Uršljo goro povzpeli na deset minut oddaljeni odprti svet nad kmetijo Naravnik, se nam bodo odprli lepi pogledi proti jugu in zahodu; pogled proti severu in vzhodu zakriva Uršlja gora. Na jugu vidimo Sleme in Smrekovsko pogorje s Smrekovcem, Komnom in Travnikom, na jugozahodu Raduho, Olševo in Savinjske Alpe, na zahodu pa Peco. Koča je idealno izhodišče za vzpon na Uršljo goro, na vrhu smo v približno uri in pol. Do parkirnega prostora pri koči se lahko pripeljemo z avtom ali avtobusom po lokalni cesti z Raven na Koroškem.

Pohodniki, ki so se lansko poletje na poti na Uršljo goro ali z nje ustavili pri koči na Naravskih ledinah, so se lahko prijetno osvežili pri novem vodnjaku – Tatrmanu. Beseda je zanimiva, marsikdo jo verjetno prvič sliši, tudi zame je bila nova.

Kakšna je razlaga jezikoslovcev?

Slovar slovenskega knjižnega jezika T-Ž, DZS, Ljubljana 1991: strašilo: postaviti tatrmana na njivo; drži se kot tatrman; koroško navadno kot glava oblikovan končni del cevi pri vodnjaku, koritu; voda teče iz tatrmana; tatrman s človeško glavo; studenec s tatrmanom.

Slovenski pravopis, DZS, Ljubljana 1962: zgornji konec cevi pri vodnjaku; strašilo v prosu; stol za obrezovanje.

Slovenski pravopis 2001, ZRC SAZU, Ljubljana 2001: pokrajinsko koroško strašilo; končni del cevi pri vodnjaku.

Tatrman je našemu društvu podarila kiparsko-slikarska kolonija, ki jo je organiziralo Društvo koroških likovnikov ob svoji 30-letnici konec aprila 2007. V prekrasnem okolju je štiri dni živelo in ustvarjalo štirinajst umetnikov – osem kiparjev in šest slikarjev, predvsem domačinov. Simbolika povodnega moža, ki je nekoč bival na Uršlji gori, je bila vodilo avtorju kipa Rudiju Novaku iz Mežice.

Pripovedka je tako lepa, da jo lahko znova objavimo:

Na Plešivcu stoji cerkev, posvečena sv. Uršuli. Cerkev obiskuje posebno v poletnem času veliko turistov in še več romarjev. Poleg cerkve je gostilna. Ko dosežeš na vrh in uživaš razgled po lepi Koroški tja do Vrbskega jezera, bi se rad pokrepčal in ugasil žejo z mrzlo planinsko vodo – a vode nikjer, kvečjemu se dobi malo kapnice.

Prav tam, kjer stoji danes cerkev, je bilo nekoč jezero, v katerem je prebival Povodni mož. Sv. Uršule tedaj še ni bilo. Sv. Uršula je namreč prišla iz Hrvaške in se naselila najprej na Poharci blizu Slovenj Gradca. Uršuli pa na Poharci ni ugajalo, ker so pastirji preveč pokali z biči. Sklenila je preseliti se na drugo goro. Na sedlu pri Sv. Danijelu je bila lepa ravnica, porasla z visoko travo. V tem lepem kraju so nekega dne našli podobo sv. Uršule, kar je pomenilo, da ji naj na tem mestu sezidajo cerkev. Posetnica tega travnika pa je bila skopa žena in se je bala, da bi ji romarji pohodili vso lepo travo. Zato ni pustila zidati cerkve. Zjutraj, ko je vstala, je bila tam, kjer bi morala stati cerkev, globoka struga. Užaljena sv. Uršula je odšla na Plešivško planino, kjer je pokleknila na kamen in si ogledovala pokrajino. Na skali, kjer je klečala, se še danes vidijo odtisi kolen in romarji prav pridno krhajo skalnate drobce, da jih nesejo domov za spomin in zdravilo. Na Jelenovem pašniku se je sv. Uršuli udrla noga v skalo. Vdolbina v kamnu je ostala, vanjo še danes vtikajo romarji noge in so prepričani, da jih potem nikoli več ne bodo bolele. Marsikomu se je tudi že pripetilo, da je lahko spravil nogo v vdolbino, iz nje pa zelo težko.

Ko je sv. Uršula prispela na goro, ki ima podobo trikotne piramide nad Slovenj Gradcem, Šoštanjem in Črno – Mežico (1696 m), ji je zelo ugajalo. Na najlepšem prostoru je bilo jezero, v katerem je prebival Povodni mož. Sv. Uršula ga je poklicala iz jezera in mu naročila, naj odpelje jezero drugam, ona da mu prepusti svoje dosedanje bivališče na Poharci.

Povodni mož se je na Plešivcu zelo dolgočasil, ker ni videl vse leto nikogar razen pastirjev, ki so vedno enako ukali in peli pesmi, ki jih je znal že vse na pamet. Saj se kakih dvesto let ni prikazala niti pastirica pri jezeru, da bi se bil mogel z njo pogovoriti. Z naročilom sv. Uršule je bil zelo zadovoljen. Ko ji je obljubil, da se bo preselil z jezerom na Poharco, po moški navadi ni pomislil, kako je kaj obljubiti ženski in kako težko je včasih obljubo izpolniti.

Povodni mož naj bi se ponižal, da bi nosil kakor ženske vodo na glavi s hriba na hrib, in to on – Povodni mož – vladar vseh vod! Ni bilo druge rešitve zanj, kakor da se je spremenil v pastirja in šel prosit kmeta Šisernika, da mu prepelje jezero. Doživel je strašno ponižanje. Šisernik ga je sprva še poslušal, ko pa je vse zvedel, se je samo pomilovalno nasmehnil in mu obljubil, da bo že polagoma opravil, za kar ga je prosil, dovršil pa šele tedaj, ko bosta njegova vola Muri in Suri imela mlade. Povodni mož je uvidel, da ga ima kmet za norca. Moral mu je torej povedati, da je on Povodni mož in da mu je Črna baba naročila, da se mora preseliti z jezerom. Nato se je Šisernik razjezil in ga je s svojo gorjansko pestjo tako udaril, da je priletel najprej Povodni mož čez prag, za njim pa njegove cokle.

Drugo jutro je pritekla dekla vsa prestrašena v hišo in povedala gospodarju, da sta črna vola Muri in Suri vsa potna in tako izmučena, kakor da sta vso noč hlode vozila. Šisernik se je spomnil tujega znorelega pastirja in pohitel ves v skrbeh v hlev, kjer se je kmalu prepričal, da si je blaznež sam vzela vole. Ko je videl, da voli niso bolni, je hitel k jezeru, ki je bilo že manjše. Šisernik pa je pričel premišljevati, če le ni bil neznan mož res Povodni mož.

Povodni mož je res odvažal vodo s škaфом iz jezera na Poharco in jo tam izlival. S prevažanjem pa je imel težave, zakaj voli so bili vajeni krepkih kmetovih rok in njegovih vzpodbudnih klincev: »Hej, Suri! Hej, Muri!« Pri Ljubenčevi bajti, kjer je zdaj gostilna, in pri Vernarci je zavozil s poti, da je nekoliko vode plju-

skalo iz škafa. Ta dva kraja sta preskrbljena z vodo samo zaradi te nerodnosti.

Drugo noč se je skrivil Šisernik v hlevu pri jaslih in čakal, kaj bo. Povodni mož je odprl vrata in zaklical: »Suri, sem pojdi, Muri, sem pojdi!« Oba črna vola, ki sta bila dvojkca, sta se odvezala in šla za njim. Tretjo noč je Šisernik zabil vrata in se skrivil za oglom. Povodni mož je prišel in vzdignil ogel hleva, poklical vola in ju hotel odpeljati. Šisernik se je opogumil in zavpil: »Kdo ti je dal pravico jemati moja vola?« Povodni mož ga je potolažil: »Le nič se ne boj, nič žalega se ne bo zgodilo voloma. Saj veš, oni Črni babi sem obljubil, da se bom preselil z jezerom na Poharco.« Šisernik se ni več upiral, ker je videl, da sta vola vedno bolj rejena in dan za dnem močnejša. Ko je povodni mož zvozil jezero in se tudi sam preselil na Poharco, je visela na vsakem rogu možnja zlata.

Komaj se je jezero posušilo, so že našli ljudje na posušenem dnu podobno svete Uršule, ki je izginila z ravninice pri Sv. Danijelu. Takoj so spoznali, da se je zgodil čudež. Sezidali so cerkev na čast sv. Uršuli in tudi goro so krstili na njeno ime. Cerkev je precej velika. Zidarji niso mogli postaviti velikega zidanega stropa, zato so napravili lesenega.

(Vinko Möderndorfer: Koroške pripovedke)

Mogoče bosta ta zapis in pripoved v vas vzbudila radovednost in vas pripeljala na Koroško. Veseli bomo in prepričana sem, da bodo dnevi, ki jih boste preživeli na našem koncu Slovenije, lepi in nepozabni. ◉

DUMO[®]
www.dumo.si

pohodništvo • alpinizem • jamarstvo
gorniška oblačila • čevlji
plezalna oprema • nogavice

Tilak • Bask • Naxo • Lasting
Singing Rock • Kayland